

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De lamiis et phitonicis mulieribus

Molitoris, Ulrich

[Reutlingen], nicht vor 10. Jan. 1489

Utrum dyabolus informa hois apparer et cum [...] maledictis mulieribus
incubando possit et misceri

[urn:nbn:de:bsz:31-86531](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-86531)

q. v. vbi textus. Illud etiam non dimitrendum est q̄ quebas
mulieres scelerate retro post sathanam conuerse demonum
illusionibus. et fantasmatis sed uere credunt se et profitē/
tur cum dyana nocturnis horis dea paganorum. et cum he/
rodiade. et innumera multitudine mulierum equitare sup/
quasdam bestias et multa terrarum spacia intempeste noci/
silio pertransire eius illusionibus obedire. veluti domine
et certis noctibus ad eius seruitium euocari Sed vrinam he/
sole in perfidia p̄sissent et non multas secum ad infidelita/
tis interitum prouocassent. Nam innumera multitudo hac fal/
sa opinione decepta vera hec esse credit. et credendo a recta
fide devia et errore paganorum inuoluitur. **¶** Cunradus
Si itaqz iuxta verba canonis opinione decipiuntur. vnde
igitur prouenit. q̄ ipse mulieres et alijs ciuitatibus homi/
nes nescunt. quos etiam conuiuio interfuisse asserunt et in/
dita cognitionis sue ostendunt. quos tamen prius nunquā
viderunt: neqz in huiusmodi ciuitatibus cum talibus prius
conuersate fuerunt. **¶** Utricus Hęc instantiam et si vr/
geri videatur tū prope finem huius tractatus exemplo san/
eti Germani soluemus. **¶** Sigmundus Querendum
in super fore existimo

Utrū dyabolus in forma hoīs
apparere et cū hīndī maledictis
mulierib⁹ incubādo possit ꝓmisceri
b iij

ma
rini
bi
cti
stra
Dy
han
qua
per
g'd
ren
do
qu
bi
du
mi
mu
ver
q3
ad
eff
fab
mo
mi
ar
ten
ver
ip
vt
gu
ma
lea
bo

Lunradus Nemo dubitat quin Dyabolus in forma hominis apparere possit. Nam in legenda sancti Martini legitur. q̄ cum Martinus mediolanū preterisset. Dyabolus in humana specie sibi obuius fuit. Sic in legenda sancti Anthonij legitur q̄ dyabolus in specie pueri nigri prostratus apparuit. Item in legenda sancti Eulogij legitur q̄ Dyabolus in specie pulcre mulieris eundem apud fabricaz suam alloquebatur. De Salvatore quoq; nostro. Martini quarto legitur. q̄ assumpsit eum dyabolus. et statuit eū super pinaculum templi. ꝛc. Unde in hanc partem assentior. q̄ dyabolus in specie humana possit cum hominibus apparere. et cum eis conuersari. Legitur enim q̄ Plato demone domestico quasi famulo vsus sit. **Sigmundus** Sed quid de alia parte questionis an demones possint cum talibus mulieribus dormire et coire cum eisdem. **Lunradus** Hoc nanq; mulieres confitentur. q̄ incubo commisceantur. et quasi ab amatoribus tracentur. **Sigmundus** Vana mulierum opinio multa garzularque vera fore putat. **Lunradus** Profecto quandoq; perseverant in huiusmodi eorum confessione. etiam cum ad mortem ducuntur. et nihil aliud vident q̄ inordinatum esse. Verumtamen audiamus gesta aliorum magis auctoris fabilia. Legitur enim hystoria sancti Bernardi q̄ quidā demon siue incubus pluribus annis cum quadaz muliere dormiuit. etiam marito mulieris in eodem lecto condormiente attamen hoc nephas ignorante. Itaq; tandem mulier penitentia ducta volens deinceps licentare et expellere incubum. verum non potuit. Unde beato Bernardo conquerens qui ipsum demonem ardentibus candelis excommunicauit. Ac vt sic eundem a dicta muliere effugit. Item beatus Augustinus in quindecimo libro de ciuitate dei ait. creberima fama est. multiq; experti sunt. vel ab illis qui expertos se audisse affirmant. siluanos atq; faunos quos vulgo incubos vocat. improbos sepe mulieribus extitisse. ꝛ earum appetisse

et peregrisse concubitus Item in historijs arcturi regis brit/ tanie sepius leguntur huiusmodi accidisse. Sigmundus Quid igitur responderetur ad auctoritatem Calliani qui ait: Nullo ergo modo credendum est spirituales natu/ ras cum feminis carnaliter coire posse. Nam si hoc aliquan/ do posset fieri: quomodo nunc vel nunquam vel raro videre/ mus aliquos ex eorum concubitu de mulieribus absq; viri/ li semine nasci, cum presertim constet eas libidinum sordid/ bus ad modum delectari, quas procul dubio, per semetip/ sas potius qm hominibus exercere mallent Si illud vlllo mo/ do effici posset. Hec ille. Ulricus Nec auctori/ tas inducit nos ad aliam questionem: an videlicet ex coitu demonum cum mulieribus patrato possint nasci puer

An ex coitu demonum cum
mulieribus patrato pos/
sint nasci puer.

 Lunradus Tritum est sermone prouerbium ex hu/ iusmodi concubito filios natos esse, quos vulgus abiectos nominat, qui etiam alamanico ydeomate Wechselbalg ap/ pellantur: vnde fabulatur a quadam Melesina incuba, que cuiusdam comiti adhesisse dicitur, pluresq; filios ex ea natos fuisse At vnumqueq; huiusmodi filio: nuz aliquid prodigij in membris habuisse Illum nanq; tres oculos, alium den/ tes aprinos contraxisse fama est. Sigmundus Fabula hec ab incerto auctore orta fidem non facit Lunradus Apud vincentium in libro historiali, xxi, li: ca. xxx, narratur qd wortigernus rex consilio inito cum sapientibus quid age/ re deberet ad sui tutamen, consilio autem capro iussit conue/ niri artifices, vt ei turrim fortissimam construerent Sed cu/ opa eoz tellus absorberet, suatum e regi vt homine sine pre/ queret et ei⁹ sanguine lapides ⁊ cemetu aspigi preperet qd h⁹ feco/ cemetu stare potuisset. inuenit⁹ igit a dolesces cui nomen erat

merlinus . qui cū mīre sua adducitur corā rege . que professa
est de spīritu in specie hominis illum concepisse Merlinus
autem multa obscura renelauit multa predixit futura Ape
ruit enim sub fundamento esse lacum . sub lacu duos latere
dracones . quorum vnus rubens populum britonum . alter
vero albus . saxonū designaret . et quis in conflictu suo altez
vinceret predixit et Aurelium Ambrosium denicto Den
gisto et cōbusto wortigerno regnaturum Ex illa enim histo
ria habes Merlinum ex incubo dyabolum genitum . Item
et de illo Merlino beatus Augustinus et ceteri doctores
faciunt mentionem. **Sigmund** Quid igit sentitū
de Merlino doctores. **Ulric** prope finē tractatus
latius explicabitur nunc d' illa particula incuboz amplius
progrediamur Glosa ordinaria super sexto capitulo Geni:
p'mo libro . vbi textus ait . gigantes autē erant sup terram in
diebus illis . postquā enim ingressi sunt filij dei ad filias ho
minum . illeqz genuerunt isti sunt potentes a seculo et viri sa
mosi . hec textus . Glosa autem desuper dicit . Non est incre
dibile ab hominibus non ab angelis vel quibusdam demoni
bus . qui mulieribus sunt improbitius modt homines eē pro
creatos . quia post diluuium corpora non solum viroz sed
et mulierum incredibili magnitudine extiterunt . hec glosa .
Sigmund Mirabil' hec foret glosa Si dyabol' pos
set procreare pueros. **Ulricus** Josephus iudeoz no
bilis princeps vir vtiqz multaruz rerum disertus . que etiā
Hieronimus laudibus effert hoc idem super illum passuz
scribens asserit illos ex concubitu spūm incuboz cū mulierib'
parrato natos fuisse. **Eunrad** Ad ducā etem ppri
quiores historias Sanfridus antiochiodorus scribit prout
enndem Vincentius in naturali libro tercio recitat . dicens
quomodo quidam decanus sacerdotum cum sorore ductis
Burgundie regi cicilie rogerio desponsata aliquamdiu re
gnum est inhabitans ibi certissime comparit . qd narzabat
iuuenis quidam strenuus . et natandi arte pitus circa cre

pusculum noctis lucente luna in mari balneans mulierem
post se natantem per crines apprehendit. tanquā vnum ex so-
cis qui eum vellet mergere. eamq3 alloquens nullum ver-
bum extorquere potuit. opertamq3 pallio in domū eam dix-
it. et tandem in vxorem solemniter accepit Inrepatu ali-
quando a socio quodam q̄ fantasia accepisset. expauescens
eripuit gladium. minatus est in conspectu eiusdem mulieris
filium quem ex ea susceperat interfectorum nisi illa loquere-
tur et diceret vnde esset. Que ve inquit tibi misero vtilem p-
dis vxorem. dum me cogis effari Tecum essem et tibi bene-
foc: et si iniunctū mihi silentiū tenere permisisses Nunc autē
deinceps me non videbis et mox euauit. Puer autem cre-
uit. et marinum balneum frequentare cepit. Tandem vna
dierum fantastica illa mulier coram multis eundem puerū
in eisdem fluctibus occurrentem rapuit quem si verus fuis-
set mare ad litus expellere debuisset. hec ille. ¶ Sigmun-
dus fuit igit̄ ne talis puer verus vel fantasti- ¶ Lun-
radus Ex historia deprehenditur. q̄ talis puer comedit bi-
bit ambulabat. et multis annis educatus fuit. ¶ Ulric-
pro quo Nerlinus et hic puer habitus fuerint p̄pe finē enu-
damus. nūc interim ad alias huiusce rei historias pergam-
¶ Sigmundus pergelgitur. ¶ Lunradus Deli-
mandus quarto libro quē Vincentius refert pariter narzat
cuius verba hec sunt. in coloniensi dyocesi famosum et ima-
ne pallatium remi fluminis supeminet. q̄ iuuamen nuncupa-
tur. vbi pluribus olim congregatis p̄ncipibus improvi-
so aduenit nauicula. qm̄ tollo alligatam cignus trahebat ar-
gentea cathena Exinde miles nouus et incognitus omnib-
exiit Et cignus nauem reduxit Niles postea vxorem du-
xit et liberos procreauit Tandem in eodem pallatio residēs
et cignum inspiciens aduentantem cum eadem nauicula et
cathena statim in nauem se recepit et vltius non com-
paruit. p̄genies aut eius vsq3 hodie perseuerat. hec hemliā
¶ Sigmūdus Quāquā h̄mōi historiaz autores

graves sint. graue tamen non minus est credere talia facta
fuisse et si facta, quomodo talia intelligenda veniant. Et tamen
quia dicis te in sine huiusmodi dubia pro tua capacitate re/
soluere quantum possis velle, ideo ad vltiorem questionem
progredior. Videlicet, vtrum Strige et malefice possint fu-
tura predicere et secreta principum consilia reuelare. **Lun-**
radus Audimus quod **Nerlinus** multa futura predixit quod
etiam facta sunt prout ex hystorijs deprehendimus. Item
nonne **Balaam** vt testatur scriptura ariolus fuit, et tamen
multa futura predixit. Item nonne dyabolus in specie **Sa-**
muelis ad prouocationem phitonice mulieris predixit saul
et omnem eius familiam in bello casurum quod factum fuit ut
dicitur Regum primo, cecidit enim **Saul** et **Jonathas** fili-
us eius et familia sua in bello et mortui sunt. **Sigmundus**
Nonne futurorum cognitor solus est deus creatorum
quod inspector qui est prima causa et primus motor omnium.
Ulricus Est nanque, sed nihilominus tamen dyabo-
lus futura predicere potest. Videmus enim quod medici et astro-
logi et alij sapientem homines sepe futura prenosticant.
Sigmundus Quauis futura predicunt, tamen non
est necesse, vt ita eueniant, vnde necessario futura predican-
do non concludunt. **Ulricus** Recte arguis colendis
sime domie princeps quod oia sunt in potestate dei cuius nemo
est consiliarius nisi ipse sibi. **Sigmundus** Velle
enim scire quomodo dyabolus futura predicere potest. **Ulri-**
cus Audi verba beati **Augustini** in decreto posita: in ca-
pitulo. Sciendum, xxxvi. q. iij. vbi textus. Sciendum est
hanc esse naturam demonum vt aerij corporis sensus terrene-
rum corporum sensum facile precedant celeritate, et propter
aerij corporis superiozem mobilitatez, non solum curius quo-
rumlibet hominum vel ferarum, verum etiam volatus auium
incomparabiliter vincunt, quibus duabus rebus quantum
ad aerium corpus attinet predici, hoc est acrimonia sensus
et celeritate motus, multa ante cogitata pronunciant, quod ho-
mines pro sensu terrene tarditate mirentur. Accessit et de

in omnibus per tam longum tempus. quo eorum vita proten-
ditur rerum longe maior experientia. quam potest hominibus
propter breuitatem vite peruenire. per has efficacias. quas
aerque corporis natura sortita est non solum multa futura pre-
dicunt demones verum etiam multa faciunt. que quam homi-
nes dicere aut facere non possunt: eos dignos quibus serui-
ant. et quibus honores diuinos deferant arbitrantur. insti-
gante maxime vicio curiositatis propter amorem felicitatis fal-
se atque terrene. et excellentie temporalis Nunc quia de diuini-
tatione demonum questio est. Primum sciendum est illos
ea plerumque prenunciare que ipsi facturi sunt Accipiunt enim
sepe potestatem et morbos immittere et ipsum aerem vicia-
do in morbidum reddere et peruersis et amatoribus terrenorum
commodorum malefacta suadere de quorum moribus certi
sunt. quod eis talia suadentibus consenturi sunt Suadentibus
miris et inuisibilibus modis. per illam subtilitatem corpora
hominum non sentientium penetrando. et se cogitationibus
eorum per quedam ymaginaria iussa miscendo. siue vigilan-
tium siue dormientium Aliquando autem non nunquam ipsi faci-
unt Sed que naturalibus signis futura prenoscunt. que in
hominum sensu venire non possunt ante predicunt. neque enim quod
preuidet medicus: quod preuidere nescit. huius artis ignarus.
Ideo tantum diuinus habendus est. Quid autem mirum Si que
admodum ille corporis humani perturbata vel mortificata tem-
perie seu bonas seu malas futuras preuidet validudines. Sic
demones in aeris affectione sibi notas. nobis ignotas futu-
ras preuident tempestates Aliquando etiam hominum dis-
positiones non solum voce prolatas. verum etiam cogitatione
cum signis quedam ex animo exprimuntur. in corpore tota
facilitate predicuntur atque hinc etiam multa futura pronuntiant
alijs vices mira que ista disposita ignorarunt Nec Augustinus
Sigmundus Est igiturne ipsis credendum Ulricus
proorsus non Sigmundus Quare Ulricus quam ipsi etiam
demones quibus fallunt et homines fallunt et accipiunt Sigmundus
dus Da exemplum ubi fallunt Ulricus Legit in lecteda

sanctorum Simonis et Jude. quod cum Wardach princeps regis babiloniorum aduersus regem indorum bello decertare vellet. magos et Ariolos consuluit. ut super euentu belli. responsa ab ydolis et demonibus reciperet. ac demones responderunt et predixerunt grande bellum futurum fore. et ex utraque parte interfici preliantes. Postquam itaque Wardach hec audiuit in tristitiam incidit. Apostolis autem Simonis et Juda in risum excitatis. ait dux me timor inuasit: vos autem ridetis. Dicunt apostoli cesset timor tuus: nobiscum par intrauit istam prouintiam. hodie intermitte profectio- nem. et cras hora tertia venient. quos premisisti cum lega- tis indorum qui pace vestre ad quascunq; conditiones gra- tanter consentientes pactum firmissimum stabilient. Si- mili modo arioli riserunt dicentes duci. Noli de mie homi- nibus illis credere mendacibus aduenis et ignotis qui ideo aliqua loquuntur ne exploratores teneantur. Isti dii qui nu- quam fallunt. dederunt tibi responsum. ut cautus et sollicitus sis: quid multa crastino die venerunt nuncii qui missi fuerant et nunciauerunt ira esse prout apostoli dixerunt: Ecce quod demones falsi extiterunt. et mendacia predixerunt. et percul- dubio ipsi demones. si potuissent. et sciuisent libenter vera responsa dedissent. cum illud mendacium eisdem demoni- bus in preiudicium retendit. Sed quia futura ignorabant. ideo seipsum sefellunt: Sic itaque habes quod etiam ipsi demo- nes merfalluntur. Sed istud notandum est. quod cum ipsi de- mones dubitant de euentu eorum que predicunt. quid igitur faciunt cum dubitant. ait Augustinus in dicto capitulo scien- dum. Sed ne inquit apud cultores suos pondus auctorita- tis amittant. id agunt ut interpretibus suis signorum suo- rum coniectatoribus culpa tribuatur. quando ipsi decepti fue- rint vel mentiri. Hec Augustinus. Sigmundus Pone exemplum. Ulricus Legitur de quodam pri- cipe qui aduersus romanos pugnare volens deos suos. id est demones et ariolos super victoria consuluit qui euentum belli ignorantes ut tamen aliquid runderet ne futura ignorare arbitrarerentur.

dixerunt romanos te vincere certum habere. potest autem ac-
cusarius ille te varijs modis costruere. ita ut si ipse duces roma-
nos vicisset consonum responsioni fuisse. Si vero a romanis
victus fuisset responsioni imputari demonibus non potuisset.
Unde igitur ambigua obscuritate responsa solent dare.
Item sepe etiam pro sua eorum voluntate fallunt. et menda-
cia dicunt. quoniam pleni sunt invidia. et gaudent dum ho-
mines in errorem mittunt. et decipiunt. Unde periculosum
est eisdem credere. quoniam nescit homo. quando ipsi fallun-
tur. vel fallere pro eorum consuetudine nos volunt. Sic ita-
que clementissime princeps habes quando ipsi secreta scire et
futura predicere possunt. Et quod fides in eorum dictis po-
nenda non est. quia in eis non est veritas. Sigmundus
Satis iam satis dubiorum nostrorum occasione vos hinc
inde allegantes audimus. nunc nostri propositi mens fi-
nem determinationis appetit. quid igitur tu sentias placet
ut detegas. Ulricus Que igitur dubia resolui cupis

An possint provocare demo-
nes grandines et tonitrua